

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(12:te ärg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

Stockholm 1917, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

Nr 11
Novemer

Prenumerationspris:
1: 80 pr helt år, 90 öre pr halvt
och 45 öre pr fjärdedels år.
Lösnummer 15 öre.

Redaktör:
JULIA STRÖM-OLSSON.
Allm. Tel. K. 47 11

Morgonbris' expedition:
SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36,
Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm.
Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.

1917

Gryning.

Utan att hemfalla åt deklamation kan man väl våga förutspå att för vårt politiska liv det nu skall gry en ljusare tid. Visserligen ges det ingen anledning till några lyckokänslor; läget är ej sådant överhuvud taget och företeelsen att ha socialdemokrater i en liberal ministär har ju uppstått under trycket av de bekanta orden från »kungaskolan», att man gör icke det man vill utan det man bör. Men man vågar nu åtminstone med visshet tro att vårt läge i avgörande viktiga punkter ej skall bli värre för var dag. Något som var det enda man med säkerhet förut visste. Och att högern ej längre är herre i landet, det behöver man bara slå upp vilken högertidning som helst för att förstå. Aftonbladet hoppas dock, att »eländet ej skall komma att få fortgå så länge». En from önskan, som tycks som skriven för Aftonbladet själv!

»PÄRLAN».

Om man hoppas på en ny tid efter detta så är det ej därför att man av det liberala partiet tror sig få ut mer än det bestämt sig för. Men till högerförhoppningen i våras vid behandlingen av den »skändliga 40-gradiga», att det ej skulle bli bråttom med någon revision på det området, svarade det liberala huvudorganets redaktör och ledamot av första kammaren, att endast dårarna bygga broar av is om vårarna och han tillade verkningsfullt: *Nu är det vår!* Och vårflödet kom och rev upp den hoppfulla högerbron. Det hjälpte ej att en Trygger övermodigt högljudd hjälpt till att hamra den.

Men lika dåraktigt vore det väl av liberalerna själva att tro, att läget nu skall komma att bli status quo. Lavinen har börjat rulla och den kommer nog att sopa rent hus med åtskilligt i världen innan den slutar.

Om författningen har emellertid valen stått och i dess tecken är också denna

ministär tillkommen. När vi därför i övrigt väl som snara resultat av vaktombytet få nöja oss med, att det åtminstone ej längre reformeras baklänges, så ha vi dock här en faktisk reform av betydande värde att vänta.

Alla veta att på programmet också står: politisk rösträtt för svenska kvinnor.

De flesta svenska kvinnor veta, att när den reformen kommer till dem så kommer den åtminstone ej som ett brev på posten. Och det kunde vara tänkande människor värdigt att erkänna detta och att även aktningsfullt erkänna vilket mödosamt, otacksamt och förhånat arbete som ligger bakom.

Nå, ingen tror väl på allvar att något sådant kunde inträffa i vårt karga klimat! Det kommer i stället att hagra: »Var så god och kom nu med edra underverk! Rikets herrar vänta.»

Ty rikets herrar komma att hålla ögonen på kvinnorna då. I synnerhet de rikets herrar, som nyss i en tidning här i Stockholm proponerade om en särskild spårvagn med ovanstående påskrift: För Rikets herrar. Det är sådana som man lika väl skulle kunna kalla rikets välklädda knoddar.

När ironin kommer från det hållet kan den därför tagas med jämnmod. Bittrare kommer det att kännas att möta den från de egna. Och vi kunna endast svara, att de ej ha någon rätt att begära mera av kvinnorna än de själva kunde prestera vid sitt utträde i det politiska livet, ja, ej ens så mycket. Ty inte ens *starten* är någonsin den samma för de båda könen.

Men om också den stora massan av män gingo ut oskolade i praktisk politik så hade de, liksom den stora massan av kvinnor nu, en levande känsla av, att de visste skilja på sanning och lögn, på politik som var dem till hjälp och gagn och på den, som varken hade öga eller öra för deras betryckta ställning i tillvaron. Och lika visst som det politiska ansvaret kom att skola männen och skärpa deras omdömesförmåga lika visst kommer detta att bli fallet med kvinnorna.

Ha emellertid männen haft ett hårt arbete under dessa år, så komma kvinnorna att få detta i ännu högre grad. Och arbetareklassens kvinnor i synnerhet. Ty därom råder intet tvivel: i social och politisk skolning stå de borgerliga rösträttskvinnorna långt, långt före och över. Detta beroende dels därpå, att de haft helt andra resurser för sin agitatoriska upplysningsverksamhet och helt andra och talrikare krafter häri än vi

att tillgå. Dels och ej minst därpå, att de flesta av dem stå på en så mycket gynnsammare ekonomisk nivå än våra kvinnor. Hos dem är det politiska intresset levande att söka överallt: unga och gamla, gifta och ogifta.

Hos oss är det mest hustrurna, de under små och nedtryckande förhållanden existerande arbetarhustrurna, som fått hålla de sociala och politiska intressena hos kvinnorna uppe. Att detta intresse ändå lever och regerar så pass som det gör är därför också dessa uppoffrande, outröttligas heder. Ty de ha ej små svårigheter att övervinna.

Ett nedslående faktum är, att vi i stort sett sakna de unga och de ogifta kvinnorna i våra klubbar. Att nå dem och hos dem ingjuta intresse för det politiska livet sker helt visst genom att först och främst fackligt organisera dem. Insikten om det nödvändiga av organisation för att överhuvud taget rädda sig från total undergång i dessa tider tycks verkligen också ha vaknat. Det är det första steget. Till det andra, intresset för klassens och det helas väg, är steget sedan ej långt. Men det fordras arbete och uthållighet, något som arbetets kvinnor i allmänhet ej fått stå främmande för. Och då vore det väl också hårt om de ej skulle i stort kunna prestera dessa egenskaper när det faktiskt kommer att gälla dem själva. Det brukar ju heta »skam den, som ger mer än han har». Man kan väl också säga skam den, som icke ger det han har.

Och det *finns* helt visst tillgångar hos de svenska kvinnorna även. Ingen in-tierad betvivlar det. Men — »vad är väl kämpen värd, då rosten tär hans svärd och sorgen tär hans hjärta!»

Morgonbris första sida har denna gång något som konstnären kallat *Pärulan*. Det kunde också heta Gryning. Man blir stilla och full av andakt inför dess skönhet och stämning.

Bortom all fasa, sorg och nöd, vår tid solar sig, gryr det väl något. Vi få ej se det, vår generation är ej vidare mottaglig, men just dess blinda olycka skall skapa plats och rum och jordmån för en annan tid. Det är pärulan, i musslan gömd. Tag den till ditt öra och lyssna! Det är musik från en värld som du anar — ty in i det land skall du aldrig komma. Det är ett vemodigt budskap från det starka som skall till det brutna som ville.

J. S.-O.—n.

Fruarnas problem.

I D. N. har en längre tid pågått en diskussion om kvinnan i hemmet och utom. I denna fråga har författarinnan Anna Lenah Elgström gjort ett längre inlägg under ovanstående rubrik. Vi återge här några brottstycken ur artikeln.

Underförstått har diskussionen hela tiden rört sig om de bäst situerade klassernas hemmasittande fruar. Men man har aldrig klart sagt ifrån att så var. Vilket det hela dock hänger på, som jag strax skall visa.

Därför har diskussionen också planlöst väcklat hit och dit, helst som personliga utfall, enligt det diskussionsoskolade svenska folkets vana, icke saknats. Särskilt ha fruarnas försvarare använt en synnerligen frän ton — kanske i någon mån beroende på att de i de självförsörjandes anfall sparat vanvördnad mot det husliga arbetet. Och måhända kunde också de självförsörjande klarare ha markerat att de icke hyste skuggan av någon missaktning mot hemsysslorna eller ansågo dem mer än t. ex. kontorsarbete predestinera till andlig slöhet. Denna miss-tanke skulle kunnat undvikas om de från början preciserat att anfallet icke gällde husligt arbetande kvinnor, utan bara »fina fruar», som de självförsörjandes lätt spefulla term lyder.

Alltsammans är bara avundsjuka! tycks ha varit försvararnas tanke om angreppets orsaker.

— Nej — men däremot säkert rivalskap!

Hur ofta har jag icke hört medel-svensken yttra sin skräck för självständiga, oberoende kvinnor! »Gud bevare mig för en intelligent kvinna till hustru», sade senast häromdagen en ung, duktig jurist (besynnerligt nog nyss skild från ett sött litet våp).

På äktenskapsmarknaden stå också de självförsörjande, trots sina större möjligheter till sammanträffande med giftaslediga män, i allmänhet sämre till än familjeflickorna, vilka icke »trängt sig in på mannens område», nej, ha haft råd att sitta hemma och vänta på »den rätte», för att, då han kommit, automatiskt släppa alla eventuella intressen de kunna ha haft (det är därför männen med sin karaktäristiska generaliseringsförmåga anse att inga kvinnor ha verkliga intressen) och förvandlas till den välgödda, apatiska svenska frutyp som jag för min del finner synnerligen ledsam, icke minst som exponent för den svenska genomsnittsmännens andliga nivå.

Ty att den är låg har nog en del att säga visavi fruarnas slöhet (som ju nu är ett erkänt faktum, eftersom även de vilka försvarat den som ändamålsenlig bara därmed bestyrkt dess existens, vilken vi alltså blott ha att utgå ifrån, ägnande hela vår uppmärksamhet åt

orsakerna till och den eventuella lösningen av detta fruarnas problem).

Men även på livets andra områden bli de självständiga, ensamma kvinnorna, de självförsörjande i sin kamp för brödet, de socialt nyttiga i sitt reformarbete, ofta skadade, handikapade och missförstådda genom den triumferande tillvaron av "hemkvinnorna", av vilka just de ledande männen företrädesvis äro omgivna, därför vanda att betrakta deras för alla yttre problem skyddade tillvaro som den enda livsform vilken tillvaratar kvinnans värdighet och icke är en förolämpning mot de höga livsvärden hon som familjens väkterska representerar.

Jag tycker alltså inte det är underligt att de självförsörjande så gott de kunna försöka peta upp i ljust det faktum att dessa livsvärdens höga namn ofta lägga hyende under lättjans och självskhetens laster. Och icke heller märkvärdigt att deras försök väcka rabalder på alla de håll där fina fruar leva högt på sina mäns dekorativa vidskepelse om det husliga arbetets allt uppslukande mödor.

Det är ju synnerligen lätt att avslöja dessa fina fruar, som efter en dag av provningar hemlighetsfullt tala om hur mycket deras hem ger dem att sköta.

Det faller ju i ögonen att kvinnans stränga specialisering till endast husmoder har fortfarit långt efter sedan förhållandena bland de bättre lottade gjort den onödig. Männen äro icke längre blott jägare och krigare, men kvinnan står i stort sett kvar i hålan vid lägerelden mitt i sitt elektriska kök, där maskiner på några minuter åstadkomma vad kvinnlig arbetskraft förr behövde timmar, ja, dagar till.

Då kunde man kalla kvinnan arbetare i sitt hushåll — nu är hon det ännu om hon sköter det ensam eller har många barn — arbetarehustrur och andra fattiga kvinnor äro det alltjämt.

Men på alla andra håll ligger den husmoderliga arbetskraften i träde — något som de självförsörjande visat sig mycket livligt medvetna om. Intet att undra på heller — av egen erfarenhet veta de vad arbete vill säga — de förstå att en husmor med låt oss säga 3 barn och 2 tjänare icke kan med enbart sitt hushåll och sina barns vård fylla en förnuftig arbetstid. Till yttermera visso känna de inom sin egen krets många hem vilkas härskarinnor sköta sitt kall, som läkare, journalister eller skådespelerskor, utan att deras hemliv tycks lida det minsta därav.

Att det jämsides finns andra hem där husmödrar med samma antal tjänare och hemma hela dagen ändå alltid tyckas ha fullt upp att göra betyder ingenting. Naturligtvis kan man som de fylla dagen med att "överinse" sitt tjänstfolk halvt ihjäl och vårda sina barn sjuka.

Men var står det skrivet att icke en viss norm, nyttighetsnorm, bör gälla även för oss kvinnor? Varför skola sådana kvinnor få rentav berömma sig av

sin brist på organisationsförmåga, som de ju göra då de motivera sin apati för yttervärldens alla brännande frågor med att "hemmet tar hela deras tid" — och därvid sätta upp en min som mönster för sitt kön — när det blott behövdes en förnuftigare arbetsindelnings, litet mera vilja och kraft för att hemmet icke skulle göra så!

Enquëten har i själva verket mycket intressant visat dessa två diametralt motsatta uppfattningar av äktenskapet, hemmet och familjen och av kvinnans ställning här i världen.

Den ena sidan, där männen varit talrikast representerade och vilken försvarat fruarnas slöhet, har därmed visat att den ser saken på det gamla individualistiska sättet, som en inrättning för mannens äganderätt till hustru, barn och bohag, en liten värld i världen, lösryckt från allt sammanhang med samhället, existerande blott för hans och hans käras skull, en oas där han hämtar den vederkvickelse hustrun lever för att skänka honom.

För en sådan uppfattning kan det te sig som en dygd, ja, plikt för hustrun att alldeles absorbera sig från yttervärlden, och ingenting motiverar där hennes ansvarighet inför någon annan än hennes lilla avstängda världs herre.

Men lika tydligt som försvaret talade ut från denna åldriga ståndpunkt, talar ur de självförsörjandes anfall den nya, sociala synen på äktenskapet, hemmet och familjen som ansvariga inför samhället — en uppfattning som icke tar bort ett grand av den gamla uppfattningens poesi, nej, bara fordrar mera, vill ge lycka icke blott åt själviska, ensidiga människor, utan en högre och vackrare lycka åt starkare, vidare, varmare själar — som berövar mannen hans fatala nimbus av slavägare och ger kvinnan mer av ansvaret, sätter henne för sig själv med nya plikter, icke längre blott mot sin egen familj, utan i ny kraft, ny kärlek mot den stora familj varav hennes egen blott är en länk — samhället.

Även vi i vår vrå av världen ha fattats av denna rörelse framåt mot allmännare samhällssolidaritet, mera lagbunden ansvarighet mellan individerna å ena sidan och staten å den andra.

Men före världskriget hade Europa icke kommit längre än till att kröna individernas pliktrogna självuppgivelse under staten med ett överindividualistiskt statsideal utan skyldigheter mot annat än sin, det är sina styresmäns, sina härskande klassers makt och ära.

Kriget har visat ihålligheten, omöjligheten av denna ståndpunkt, vilken blott är en förirring på utvecklingens väg fram mot ett demokratiskt ansvarigt statssystem, där, likaväl som staten äger sina individer, individerna äga sin stat.

Det är ju möjligt att frågan om kvinnans plats i denna stat kan råka in på dylika irrvägar; kanske kan man för ena statsborgarens nya ansvarighet utåt med hans gamla oansvarighet inåt,

hans äganderätt till hustrun, som skall leva för honom som han lever för staten.

Men jag tror det icke. Lika väl som hans i gamla tider absoluta äganderätt till barnen blivit kringskuren av samhället, som nu, om han missbrukat sin fadersmyndighet, tar dem från honom — helt enkelt därför att det insett att det är till dess fördel att ta vård om barnen = framtiden — likaså tror jag att den nya, hårda värld vi dunkelt känna skapad kring oss — där sysslöshet blir ett brott, emedan tillvarons återuppbyggande behöver alla armar — också kommer att tvinga fram kvinnans frihet och ansvarighet, därför att den behöver henne som samhällsarbeterska, samhällsmoder.

Egentligen är jag icke rädd för hur det provet kommer att utfalla.

Se bara ut i världen, till de krigförande, där det redan begynn.

Vilka oanade krafter tillvarons nya, stränga fordringar pressat fram hos kvinnorna — hur de liksom hoppat över flera århundraden och — dessa nyss oansvariga varelser, ägda av den individualistiska familjen — helt plötsligt finna sig till rätta som medlemmar av ett allt genomlöpande samhällssystem.

Denna förvandling har icke gått för sig utan slitningar. Brevnen från skyttegravarna avspegla redan genomsnittsmannens ängslan för att hans plats i kvinnans nya värld icke längre är den gamla, allt dominerande — hans saknad av det gamla, passiva, romantiska kvinnoidealet är stadd i döende — den gamla världen före kriget.

Jag tänker han får lära sig undvara allt det där, många oromantiska och individualistiska stämningar. Jag tror vi litet var få lära oss större kontroll över vår egen föreställningsvärld, mindre klemighet med illusioner och fördomar, mera aktning för de verkliga livsvärdena än vi varit vanda vid i den gamla, oklara, tumultariska värld vi sakta se förvandlas kring oss.

Anna Lena Helgström.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Göteborg.

På möte den 2 oktober diskuterade klubben frågan: "Skall bryggerinäringen taga 17,000 ton spannmål när landet lider brist på brödsäd?" Efter ett anförande av fru Nelly Thüring gjordes ett uttalande, vari säges bl. a.: Ehuru svenska kvinnor säkerligen hellre sett att varje kilogram korn användes till utdrying av våra knappat tillmätta födoämnen, vill dock Göteborgs socialdemokratiska kvinnoklubb ej motsätta sig att bryggerinäringen tillåtes använda importerat korn samt tilldelas ett mindre kvantum inhemskt sådant, såvida därmed undvikes arbetarnas avskedande, och under förutsättning, att därav tillverkas endast drycker med högst 2½ volymprocents alkoholstyrka.

Partikamrater!

Nu är tiden inne att förverkliga de beslut, som fattades å kongressen, bl. a. en agitationsvecka för kvinnorna landet runt. Det är ju så att det går så lätt att sitta på en kongress och fatta beslut, men det är inte alltid lika lätt att omsätta besluten i handling. Därtill fordras mycket arbete. Men vi organiserade kvinnor äro ju dess bättre vana vid att inte få ligga på latsidan. Fastän sanningen att säga är det nog frestande just nu att slöa till. Matfrågan tar alla våra krafter och tyvärr alla våra tankar i anspråk. Och matfrågan är just ej ägnad att ge flykt och lyftning åt våra tankar. Tvärtom, den rent av drar ner oss.

Men mot detta måste vi reagera. Om vi också inte helt kunna frigöra oss från omsorgen om morgondagen, så låt oss dock försöka så gott vi kunna.

Vi ha en allt för stor mission mot framtiden att fylla och därför går det inte an att alltför mycket låta sig fångas av nuet. Vi ha allt för många frågor av vikt, som vänta på sin lösning, för att vi skulle ha rättighet att slöa till.

Tänk bara på vår gamla rösträttsfråga, som alltjämt är lika olöst. En massa försäkringsfrågor av olika slag. En hel del kommunala frågor, som våra obligatoriska yrkesskolor o. s. v., för att inte tala om matfrågan, som dock tanken ej kan släppa. Men kanske skall just denna svåra tid lära oss att ordna den på ett förnuftigt sätt. Så är det ju också skolfrågan. Den kräver nog sitt arbete innan den löses.

Vi kunna inte få vila, vi måste alltjämt se framåt och uppåt. Det går inte an att släppa taget. I stort sett ha vi kvinnor ej vunnit så stora positioner. Och varpå beror det? Äro vi för oskolade? Eller för blygsamma när det gäller vår rätt? Eller är man orättvis mot oss? Kanske alla delarna.

Men då gäller det för oss att rödja undan de hinder, som stå i vår väg, av vad slag de vara må, och med medel, som arbetet skall lära oss.

När vi nu gå att ägna en hel vecka åt agitationen, så låt oss då göra det med liv och lust och ej lämna någon möda osparad. A. Fr. —

Om ett medborgarhus motionerar borgmästare Lindhagen i Stockholms stadsfullmäktige och föreslår tillsättandet av en kommitté eller annan funktion för realiserande av det beaktansvärda uppslaget.

Den sista klockringningen.

Det ringer till helg och till dagens slut. —
Nyss solen brann över röda ljungen . . .
nu är den borta, av få besjungen.
Och jorden andas sin smärta ut.

Det ringer till bön och till världens slut.
Nyss mäktigt skön lyste snillets gåva.
— Den dag i dag alla värden sova,
som ej ha frändskap med blod och krut.

* * *

En häck av vita dalior framför kammarfönstret står.
På trappan sitter mor med knäppta händer.
»Ja, ja, far, i natt har frosten varit svår . . .
Men den var ändå barmhärtig . . . den tog ej en åt sänder.»

Far bryter ömt en blomma, av dödens vinge kysst. —
»En frostnatt blott och all din fågning svunnen . . .
Ja, hur kunde du väl veta, om lyckan tala tyst,
när sorgen med ditt liv var övervunnen . . .

Men, hör du klockor ringa . . . de följa dig dit ut.
Din var den sista grav, de ringde samman.
I landet nu metallen för frid och Gud är slut . . .
Den offras skall och segra så till sist i vanvettsflamman.»

Nu ringa alla klockor och tystna på en gång . . .
Kanhända att de lyss till våra böner.
Du mor, vad tror du väl om den kyrkoklockas sång,
som ljuder: jag skall mörda edra söner?

Väl är det sista gången, de ringa helgemål.
Och aldrig mer för oss de sluta dagen.
Men visst jag tror, slut det är med krigets jättebål
och på en värld, som vill och blir bedragen.

Du höstens vita blomma, som första frostnatt tog,
jag känner ömt för dig och för det svaga.
Men högre dock jag älskar den, som än i döden log
och hoppades av liv och framtid taga.

* * *

Det ringer till pingst, hänryckningens tid,
det doftar av liljor och vallmon brinner,
Din sorg av i går i ett glitter försvinner.
I ungdomens vår, i vårdagens strid!

Det ringer till kamp i en ljusare värld,
där döden ej lurar med vanvett och fäsur,
den kämpande ej står i armod och trasor
och offerar sitt blod, där han knappt har en härd.

Partivän Miina Sillanpää

från Helsingfors är f. n. på besök i Stockholm. Fröken Sillanpää, som är medlem av finska lantdagen sedan 1907, är här i egenskap av ledamot av statens kommission för huslig ekonomi och studerar vårt centralsköks funktioner och organisation. För oss är hon annars mest känd såsom den, vilken år 1898, alltså för snart 20 år tillbaka, tog initiativet till bildandet av Helsingfors tjänarinneförening, där hon också suttit som ordförande under alla dessa år. Dess hem, som nu förfogar över ett utrymme av 14 rum, tjänar som tillfällig bostad för platssökande tjänarinnor. Avgiften är 38 öre pr dygn. Under sistförflutna år t. ex. togs det i anspråk av 1,300 platssökande. Hemmet tjänstgör även som förmedlingsbyrå.

Av staten har hemmet en gång fått ett anslag på 5,000 mark. Av staden, kommunen, har det däremot ett årligt anslag av 4,000 mark. Sista lantdagen begärdes, för att ännu mera kunna utvidga hemmets utmärkta verksamhet, ett anslag från staten på 15,000 mark. Ansökan bifölls, men när den nu med de politiska förhållanden, som för närvarande råda i Finland, kan komma att effektueras ligger i framtidens sköte.

Santalet med fröken Sillanpää kom emellertid fort nog in på det vanliga dyrtiden. Och är den svår hos oss så är den svår i Finland också. Smör har icke funnits för annat än gulascher, som kunna betala ända till 15—20 mark kg., sedan aug. månad. Skor och strumpor stå i fabelaktiga priser och ylletyg finns ej att få. I övrigt är det som hos oss ransonering på mjölk, bröd, gryn m. m. Ransonerna tycks ungefär vara desamma, kanske med en liten skillnad till vår fördel. Bönderna tyckas dock vara sig lika överallt, oersonliga och osolidariska, fast fullt så svåra som de lära vara i Finland äro de — eller kanske man skall säga få de icke vara hos oss.

Man håller nu som bäst på att experimentera med renlavsbröd som en sista resurs, ifall det skulle behövas. "Det skall väl vara någon näring i det när renarna helt kunna livnära sig av det!" sade fröken S. frimodigt.

Något som kriget och revolutionen haft med sig är emellertid genomgående kortare arbetstid i de flesta yrken. Alla butiker stängas kl. 6, alla apotek kl. 7. Vid badinrättningarna har man fått arbetsavtal och stänger kl. 8. På en del restauranger och kaféer likaså. Den kooperativa andelsföreningen Elanto, som driver sin affär i stor skala med en personal på 450 personer, har naturligtvis 8 timmars arbetsdag.

Om den politiska situationen i sitt land var fröken Sillanpää av förståeliga skäl mycket förbehållsam. Finland har ju heller aldrig hört till de nationer, över vilka en huld lyckogudinna strött sitt ymnighetshorn.

J. S. - O n.

In i natten.

De nya barnavårdslagarna träda i kraft den 1 jan. 1918.

Från och med nästa år hava vi således att tillse att lämpligast möjliga personer bliva utsedda till barnavårdsmän. Därtill kan naturligtvis utses män eller kvinnor. De utses av barnavårdsnämnderna, vilka också hava att mottaga anmälan om födelser utom äktenskapet eller att nedkomst väntas.

Det är av synnerlig vikt att barnavårdsmännen vid handhavandet av sitt uppdrag visa nit och kraft, men också finkänslighet. Det blir ju delvis en revolution detta att för varje utom äktenskapet fött barn skall utses barnavårdsmän: hjälp med råd och död för de mödrar, som behöva sådan hjälp, kontroll att barnet väl blir bevakat, men för mången, som anser att hon kan sköta sig själv, kanske ett ovälkommet intrång. Omdöme behövs därför av utövaren.

Ekonomisk hjälp, såsom utlägg från samhället, kom i lagen icke till stånd. Men större möjligheter att få ut bidrag av den bidragspliktige.

En god handbok om de nya lagarna (inklusive lagen om adoption) är utgiven av Aldén. Den kostar 1 kr. Vidare utkommer snart instruktioner för barnavårdsmän, utgivna av k. m. t, vilka de, som varit med om att utarbeta dem, hoppas skola kunna bliva till vägledning och nytta.

A. L.

Kristendomen är så djup, att den ännu är oförstådd i den dag som är och förefaller hädisk för de flesta kristna.

A m i e l.

Litteratur.

Inga Nalbandiän: *In i natten*. Bilder från Armeniens undergång. Lundberg och Olzons förlag.

Så många underrättelser ha nått oss om blod och tårar under världskriget och så förintade hava vi blivit själsligen av att vi intet kunna göra för att hjälpa, att slöheten börjat få tag i oss. Den, som vill bli uppryckt ur slöheten igen, och som åter vill känna sitt hjärta krympa samman av smärta, må den läsa denna bok.

Författarinnan är danskfödd, änka efter en armenier. Hon omsätter vad hon vet i skisser i skönlitterär form. Brandes skriver därom: "I små förträffliga berättelser, som hålla sig helt till verkligheten, har hon lyckats giva en föreställning om det martyrium som under världskriget ett av jordens äldsta kulturfolk har lidit — — — det är en kvinnas bok, har därför sin styrka i att skildra det passiva. Det är en bok icke om handling utan om kval. Men i sitt slag fulländad."

I företalet blir man påmind om den statistik som våra efterkommande kanske komma att anse som världens otroligaste statistik. I Englands blå bok uppgives antalet omkomna armenier — d. v. s. massakrerade, i floderna dränkta eller i ödemarkerna av svält döda — till 600,000. Denna siffra är för låg. På Patriarkatet i Konstantinopel 1915 fick förf. säkert meddelande om att antalet uppgick till 800,000. Hon hänvisar också till tyska källor. Och före sin avresa från Konstantinopel 1916 fick hon visshet om att antalet mördade och omkomna nu starkt närmade sig halvannan miljon.

Hon säger vidare i sitt företal: "Historien, den stora neutrala, skall en gång dokumentera det politiska ansvaret för det otroliga, som skett.

Den skall döma de skyldiga. Och de medskyldiga.

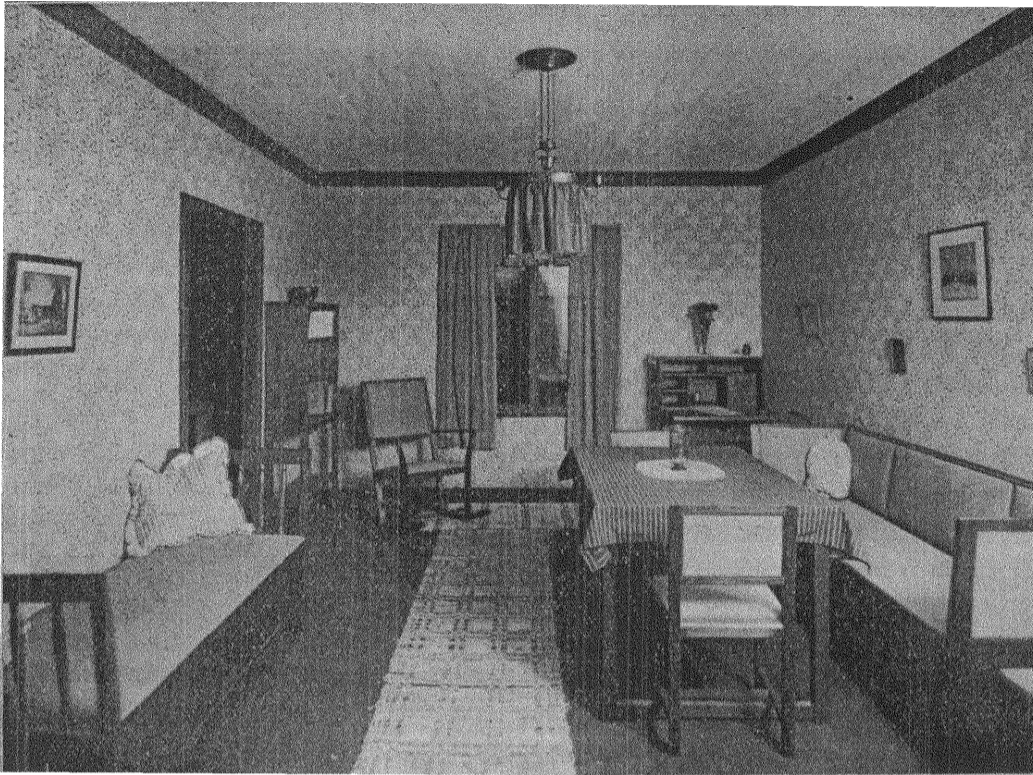
Min roll inskränker sig till att berättas, vad jag med egna öron sett och hört. Och vad jag upplevat. Endast en liten del därav."

Det är dyrt att köpa böcker. Men kom dock överens att köpa denna bok tillsammans, ty kanske ändå genom att modigt hålla medvetandet av det förfärliga som skett vaket i våra hjärtan, så kunna vi hoppas att i någon liten mån mildra sorgens sveda. Måhända kunna kanske tankar gå fram. Och om ej de kunna det, skall det dock för de överlevande en gång bliva gott att veta att den värld, som icke kunde hjälpa, dock led med dem.

A. L.

Illustrerade brevkort kunna rekvireras från *Morgonbris expedition* till agitationsveckan.

Priset blir 10 öre pr st. Korten sändas mot postförskott.

Uno Åhrén. Rumsinteriör från utställningen.

Vardagsskönhet och hemkultur.

I Liljevalchs konsthall, Stockholm, pågår för närvarande en utställning, som det är att hoppas skall omfattas med stort och berättigat intresse. Den går nämligen efter principen att lära alla och envar konsten att bygga ett hem. En konst som, tyvärr, inte har hemortsrätt hos det stora flertalet. Ty det är ej bara i de fattiga hemmen som bristen på stil och harmoni är så framträdande. Medelklasshemmen med sina typiska "Gamla brogatsmöbler" göra ingen människa glad. Isynnerhet när man betänker vad de kostar.

Man har en känsla, när man går på denna utställning, att det bor någon i denna enkla trevnad. En äldre dam, som högt utbrast: "Jag önskar jag vore ung igen för att kunna få bygga mitt hem på nytt" uttryckte säkert många tankar.

Allt är diskret, form och färg, allt är lugnt, stilla och stilrent. Att en eller annan interiör verkade tung och mörk berodde uteslutande på den artificiella belysningen. Det kändes som att bo åt norr — och att göra det vet var och en är detsamma som ohälsa till kropp och sinne.

Syftet med denna utställning är dels att åstadkomma ett höjande av de många små hemmens trevnad och skönhet, dels att så kraftigt som möjligt stimulera det samarbete mellan konst och industri, varförutan en sådan skönhetens demokratisering ur ekonomisk synpunkt skulle bli omöjlig.

Vid arkitektens sida har den speciella husliga sakkunskapen verkat. Strävan har också gått ut på att även i småsaker ge illusion av bostad. Klockorna plocka

på väggen, blommorna lysa i fönstersmygar, alla småting finnas och icke ens burfåglar äro glömda.

I den stora skulpturhallen är en rikhaltig kollektion anordnad av bl. a. glas och porslin. Här framträder tydligast vad som med god vilja kan uträttas på detta område, varom fråga är. Former och mönster äro samtliga utförda på glasbruken efter mönster och i färger, som äro en direkt följd av Slöjdföreningens förmedlingsbyrås verksamhet. Glasbruken ha åtagit sig att utföra några godkända former för massproduktion. Där stå nu serviser och prydnadsglas i de vackraste former och färger, färdiga att föras ut i landet till samma billiga pris som de nuvarande billiga, men fula artiklarna betinga. Som glasbruken gjort har även skett på andra håll. Kakelugnar och kakelugnsspisar av gammalt snitt och i gammaldags, lätta lasyrer ha med förmedlingsbyråns hjälp fabricerats vid ett par kakelfabriker. Klockorna på väggarna äro även resultat av samarbetet mellan fabrikant och förmedlingsbyrå. De nya tilltalande spisarna likaså. Överhuvud är förhållandet detsamma med alla lösa mobilier i rumsinredningarna, med undantag för möblerna, att artiklarnas tillverkning, billiga tillverkning, verkligen påbörjats av fabriker.

*

Det är vardagsskönhet och hemkultur över dessa interiörer och det är detta vi behöva för att hårda ut med det, om man har mod att se sanningen på nära håll, i sig själv så trista livet. Icke för de tunga och svåra stunderna, ty i dem ligger det

Vid ministerskiftet.

Vunnen seger.

Det är med känslan av vunnen seger man nu ser socialister taga plats i ministären. Att det är folkets röst, vilken genom valen fört dem dit, fyller oss med så mycket större tillfredsställelse, då valresultatet är alldeles särskilt aktning värt. Det företogs ju under svåra tider, vilka lätt kunnat medföra slö resignation, men vilka i stället sporrat folket till en stor kraftanstängning. Uppgiften för socialister i ministären bör därför kunna bäras lättare, uppuren som den är av folkönskingarna.

Den första liberal-socialistiska regeringens programförklaring upptar uttalandet om nödvändigheten av att genom en klart demokratisk politik söka samla folkets alla krafter i gemensamt arbete för landets väl. Att så skall kunna ske, hoppas vi. Att kvinnorna därvid skola vara behjälpliga, därom äro vi övertygade. Och vi uttala vår glädje över att i de författningsreformer, som ministären förelagt sig, även ingår den politiska rösträttens utsträckning till kvinnorna efter samma grunder som för männen.

Med stor tillfredsställelse tager man del av regeringens program för att mildra kristiden. Vi kunna ej vänta att alla livsmedelssvårigheter skola försvinna, men vi äro förvissade om, att regeringen med kraft och målmedvetenhet vill taga vara på alla möjligheter för att lindra det betryck folket lider under.

Vi känna oss övertygade om att den nya ministären skall göra allt för att upprätthålla en åt alla sidor strängt opartisk neutralitet. Vi vilja tillägga, att vi hoppas att denna ministär skall få verka även under den tid, då världskonflikten finner sin lösning.

Soc. - Dem. Kvinnornas
Centralstyrelse.

märg och mening, som i all sorg. Utan i vardagsstunderna, när själen bara har sin egen näring att lita till — det är då det gäller vad man orkar.

Den som står ut med livets vardag utan att förfläckas och som kallar dess stimulanser vid sitt rätta namn och njuter dem därefter, den orkar nog mer än många stora åthävor, vars största bekymmer är att kanske icke få synas överallt.

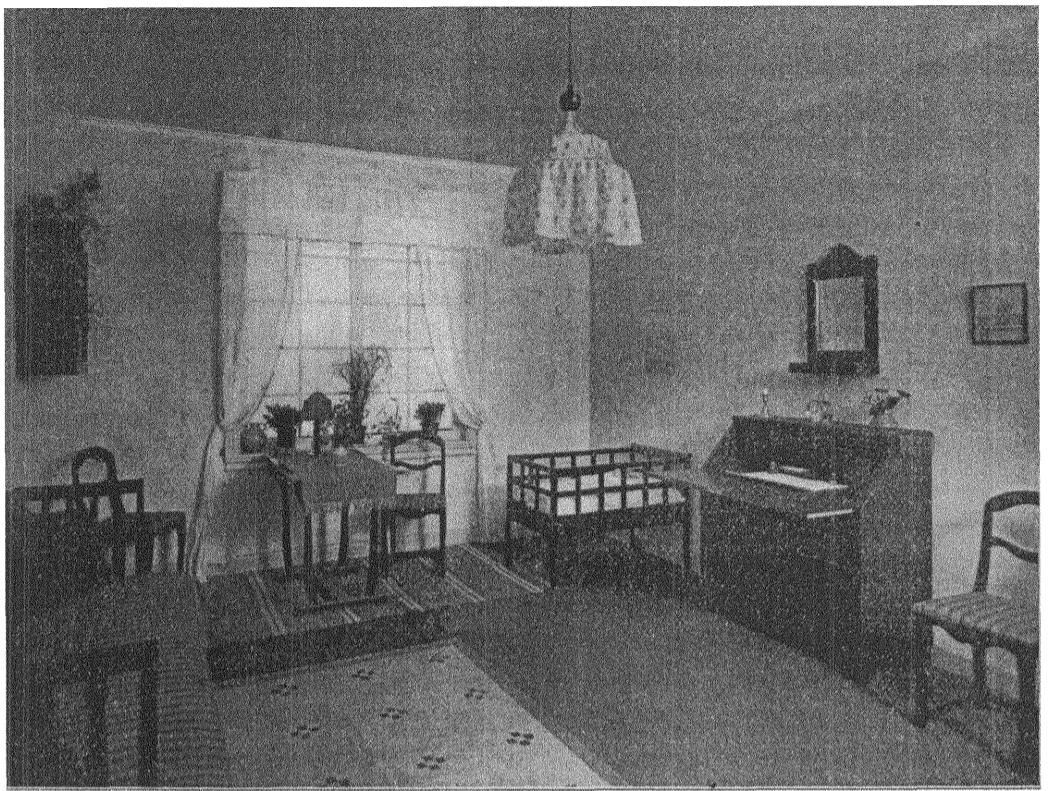
J. S. - O n.

Till kvinnorna av i dag!

Vid tanken på de ohyggliga tider, som vi nu genomleva, bävar säkert varje tänkande människa. Krigets verkningar känna vi ju alltför väl. Men jag kan ej undgå att säga några ord om särskilt de utom hemmet arbetande kvinnorna. Under denna sommar ha ju glädjande nog en hel del kvinnor organiserat sig och det är nu att hoppas att de med verkligt allvar omfatta organisationstanken och aldrig svika sin organisation.

När man söker efter orsaken varför kvinnorna ha så litet betalt för sitt ofta både ansträngande och ihärdiga arbete, får man alltid det svaret, att kvinnorna inte äro organiserade eller också ha de varit det, men gått ur sin organisation eller också heter det: Ja, en del tillhöra ju sin organisation, men de gå aldrig på sina möten eller bevaka sina intressen. Varför tillvarataga ej kvinnorna sina intressen som t. ex. männen? I de så kallade blandade föreningarna, där såväl män som kvinnor äro medlemmar, är det alltid större procent av de manliga medlemmarna på mötena, under det att kvinnorna äro hemma. Under sådana förhållanden är det inte underligt att kvinnornas intressen inte beaktas på samma sätt som om de själva vore med och framförde dem, ty vi skola komma ihåg att männen varken kunna eller vilja tillvarataga våra intressen så som om vi själva vore med och arbetade för dem.

Vi kunna ju återföra i minnet Landsorganisationskongressen i år för att förstå, att vi inte ha det minsta att i verkligheten hoppas av männen. När under tecknad där gjorde ett litet tilläggsförslag till förslaget om lika lön för lika arbete, att där löneavtal upprättas skulle begäras lika förhöjning för både män och kvinnor, av s l o g s d e t t a. Om man nu tänker sig att en s. k. blandad förening upprättar ett löneavtal och den förutvarande lönen är 55 öre i timmen för manlig arbetare och 28 öre för kvinnlig samt löneförhöjning begäres med 20 öre i timmen för manlig och 8, ja i bästa fall 10 öre för kvinnlig, bli ju kvinnorna lidande. Vart skall detta taga vägen till slut och hur skola kvinnornas löner ställa sig om detta skall fortsätta? Är det på det sättet, som våra kvinnliga intressen förfäktas, då undrar jag visst inte på att våra löner hållas nere under svältgränsen. Hur tro ni kvinnor för övrigt att

Carl Malmsten. Rumsinteriör från utställningen.

vi skola komma upp till en människovärdig ställning i detta vårt kapitalistiska samhälle? Är det männe med att låta slumpen avgöra eller genom att låta andra sköta om våra livsintressen eller genom att låta oss nöja med vad som gives?

Nej, säkert inte. Ingen har så svårt som kvinnorna att armbåga sig fram här i livet och det vill sannerligen till en energi, som är beundransvärd, men gå skall och gå måste det. Det duger här för inte att låta andra sköta våra intressen, utan vi måste vara med och kämpa för dem själva vid alla möjliga tillfällen, där vi ha något att vinna, och framförallt inte låta den skammen komma över oss, att de små fördelar, som vi ha, är det andra som skapat åt oss. Låt oss själva arbeta oss upp till drägligare löner och en mänsklig arbetstid samt hygieniska förhållanden. Ingen behöver betvivla att det inte skall lyckas att framföra sina synpunkter och få dem beaktade. Se endast på de kvinnogrupper, som stått ordentligt organiserade. De ha säkert samma löner som männen, även om arbetet inte är precis lika.

Ännu en sak: I Social-Demokraten omtalas att telefonisterna organiserat sig, men det talas också om att mödrar hindrat sina döttrar att infinna sig på mötet.

Ha ni mödrar verkligen reflekterat på vilken blodig orätt ni begå mot edra barn? Tycka ni verkligen att edra barns ekonomiska ställning är så lysande, att den inte behöver förbättras och

Agitationsveckan.

Tiden för vår agitationsvecka närmar sig nu. Såvitt man kan döma av klubbarnas förarbete har idén i stort sett slagit an och klubbarna synas beslutna att göra sitt bästa. I stor utsträckning ha klubbarna denna gång själva anordnat möten med lokala krafter och i några fall för agitationsverksamhet i närliggande trakt erhållit ekonomiskt bidrag från C. S.

I Västmanland och Södermanland komma genom Västerås- och Eskilstunaklubbarnas försorg möten att ordnas på en hel del nya platser, ävenså i trakten kring Göteborg.

Det genom C. S. utgivna föredraget utsändes nu till alla klubbar och ännu en gång riktas en uppmaning till de få, som hittills icke äro med, att begagna sig av detta föredrag vid möte med klubbens medlemmar, om ej offentligt möte kan ordnas. Önskligt vore även, att klubbarna kunde rekvirera mera av flygbladet för att utdela även vid arbetsplatser och möten utom vid våra egna agitationsmöten.

Rapporter om mötesbesökareantal m. m., som kunna vara av intresse, emotses efter hand som möten avhållits.

Till sist vill C. S. härmed säga ett väl mött till denna vår första agitationsvecka i förhoppning att den må tillföra klubbarna ökad arbetslust och arbetsglädje.

Med partihälsning:

Soc.-Dem. Kvinnornas
Centralstyrelse.

om så är, är det inte bra handlat, då edra döttrar genom enighet förhjälpade stackars självförsörjande kvinnorna till en drägligare existens?

Anna Johansson.

Från folkhushållningskommissionens kvinnoråd.

Några vilda brödväxter samt kaffe- och tésurrogat.

En bra samling av alla de upplysningar som stått att läsa i dagspressen. Skada blott att detta lilla häfte blivit färdigt först nu. I somras och under höstens vackra tid borde den spritts som ledning. Den kan beställas från kvinnorådet. Då emellertid ännu finnes att plocka, särskilt tésurrogatväxter, så meddelas härnedan utdrag om dem. Då intet annat än detta tillhandahålles i handeln som tésurrogat, är det bra mycket billigare att plocka det själv. Lämpligt är dock i detta sammanhang att påpeka, dels att björnbärsblad, vilka icke stå upptagna i skriftens förteckning, skola giva särskilt god smak (att obs. för dem, som bo i trakter där det finnes björnbär), dels att om man vill köpa sitt surrogat, så är lindblomsté, vilket kan erhållas å apoteken, enligt mångas utsago mycket smakligt, isynnerhet om man tillsätter det med citron, vilket senare dock icke är nödvändigt. A. L.

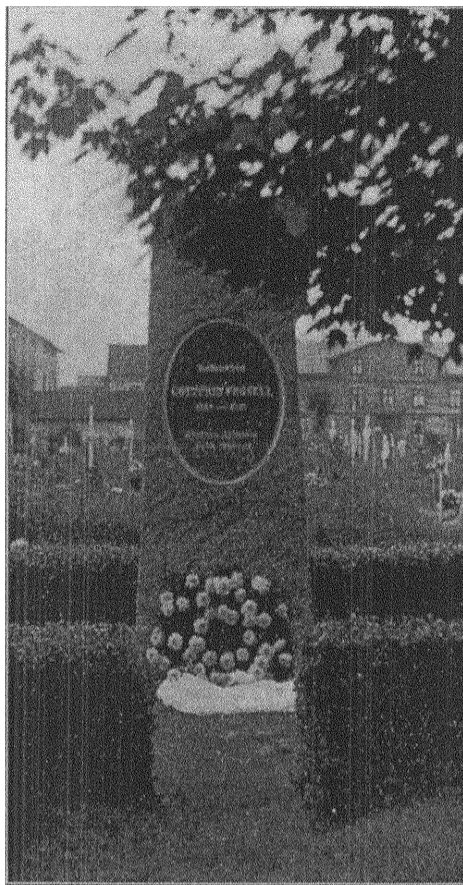
Tésurrogatväxter.

Smultron-, jordgubbs-, hallon-, hagtorns-, slånbärs-, älggräs-, nypon- och blåbärsblad böra insamlas för att användas såsom ersättning för té.

De noga rensade men icke sköljda bladen läggas i en torr bleckflaska, locket pålagges och flaskan ställes i en gryta med kallt vatten, vilket når över flaskans halva höjd. Vattnet bringas till kokning, och när det kokar upp, fortsättes kokningen $\frac{1}{2}$ timme. Under denna tid avtages locket en gång och bladen omröras. Efter halvtimmens slut upptagas bladen och läggas på ollor eller på ett papper på en plåt i mycket tunna lager och få torka på varmt, dragigt ställe, dock ej i ugnen, såvida ej denna är sval. Torkningen bör ske hastigt. Då bladen äro torra, förvaras de i burkar eller påsar.

Lingon- och mjölonblad böra även insamlas till té. Dessa blad böra rostas till skillnad mot de föregående, som blott skola torkas. Sedan de insamlade bladen rensats, läggas de i ej för tunna lager på plåtar (direkt, ej med papper emellan) samt rostas vackert bruna i ej för svag ugn. Man bör ofta röra om dem med en sked, så att rostningen blir jämn. De uttagna bladen böra få kallna ordentligt, innan de läggas i bleckburkar eller påsar. Då man använder detta té, smulas det sönder något och lägges i en värmd tékanna, varefter hett vatten hålles på. Såväl detta té, som det föregående tål att dragas längre än äkta té.

Té av lingonblad har en frisk skogsmak, och aromen förhöjes ytterligare, om man tillsätter några hallonblad.

Gottfrid Frösells grav.

Den 23 augusti var det tio år sedan Gottfrid Frösell gick bort — en presens riddersman utan fruktan och tadel och de fattiges förkämpe i smått som stort. Tonen i allt vad han skrev var fin och värdad och hans känsla varm, hans harm äkta. Hans hastiga och fortidiga bortgång blev därför till ett stort tomrum bland dem, som stå främst i kampen för socialismens och arbetareklassens sak och till sorg för vännerna. Minnet över honom har nu helt nyligen rests. Inskriptionen lyder: "Sverges arbetare reste värden." Om den bortgångne skrev en vän i Julfacklan 1907:

"Som tidningsman följde Frösell den vise gamles maxim: Den, som vet det goda, han gör det. Hans arbete gick ut på att föra till de undanskjutna skönhet och vetande — de två skulle göra världen lycklig, därom var han bergfast övertygad."

Södra K. F. U. K.

har anordnat ett lotteri till förmån för flera goda ändamål, såsom *Husmoders- och tjänarinneskolor*, *Kvinnornas kök för billig matservering* och *nödhjälpsverkstad för arbetslösa kvinnor*.

De präktiga vinsterna äro många och förutom de i annonserna upptagna finnes en mängd vackra silver- och kristallsaker, tebord och teservis, byrå i empirestil m. m.

Lotterna ha haft en god omsättning så att dragning nog kommer att ske i nov., varför de, som önska vara med, få lov att i tid rekvirera.

Centralköket.

Uppe på Söder vid Högbergsgatan, i Nürnbergs bryggeriers lokaler, är centralköket beläget. Det är ett storartat företag, som startats till allmänhetens fördel och man begagnar sig därav i ganska stor utsträckning redan nu efter så kort tid.

I en stor sal är själva köket inrett med tjugustu stycken väldiga grytor, rymmande 500 liter vardera. Det är stora malmgrytor, dels med lock av samma metall, dels kopparlock. Grytorna skuras utan och innan efter varje kok.

Det är just inga små mängder mat som tillredas här. Man kan få en föreställning om kvantiteten när man vet att till en middag åtgår femton tunnor sill och tretusen kilogram potatis. När soppa tillredes kokas köttet dagen förut och då åtgår 1,250 kg. kött och 900 kg. morötter. Så man kan förstå att det är stora kvantiteter köket rör sig med. Vid vårt besök hade man just sill och potatis samt havregrynsgröt. Vi passade på att avsmaka maten och den var utmärkt.

Vid sidan om den stora koksalen voro sköljrum för potatis och grönsaker samt styckrum för kött belägna. När köttet styckats och sköljts föres det i stora tråg på hjul ut till grytorna. All sköljning av grönsaker sker med maskin.

För närvarande har köket en omsättning på 10,000 portioner pr dag med ett pris av 40 öre pr portion. I staden finnas på olika platser tio stycken utlämningsställen; dessutom hämtas mat från tjugunio verkstäder och arbetsplatser. Dessa få avhämta maten själva, förvarad i cisterner, som sättas i koklådor för att hållas varma.

Man kan förstå att de tre föreståndarinnor, som ha att sköta om uträkning av portioner och utlämning samt bära ansvar för det hela, ej ha någon lätt uppgift att fylla. Personalen f. ö. består av fyratio personer, som arbeta från 6 på morgonen till 7 på kvällen. Det är intet lätt arbete dessa ha att utföra och vått, slaskigt och mindre behagligt är det.

Allt avfall från köket tages noga reda på för svingårdens räkning och man kan antaga att det är åtskilliga svin, som födas upp av detta avfall. Likaså har man särskild fettsamlare för avfallsfettet och då denna tömmes varannan dag lämnar den ungefär 25 liter fett.

När livsmedelsnämnden startade detta företag var det ju endast ett försök, men ett försök, som slagit synnerligen väl ut. Vi socialdemokratiska kvinnor ha ej varit främmande för tanken på ett centralkök. Vid flera tillfällen ha vi till vederbörande myndigheter både muntligt och skriftligt framfört detta önskemål och då det nu blivit verklighet hälsa vi det med särskild tillfredsställelse.

Vi för vår del hoppas att centralköket skall utvidgas och drivas i ännu större skala än nu. A. Fr. —

Tjänarinnorna och platsförmedlingen.

Stockholms tjänarinneförening hade ett offentligt, väl besökt möte torsdagen den 18 okt. å K. F. U. K. med föredrag av stadsfullmäktige hr Wiktor Karlsson över ovanstående ämne.

Talaren redogjorde för den kommunala arbetsförmedlingen och påvisade dess stora förtjänster framför den privata, kommissionsverksamheten. Visserligen är det ännu mycket att lära — den är ju ännu relativt ny — men det finns stora utvecklingsmöjligheter, som det kommunala initiativet måste taga till vara för att segra i konkurrensen med det företagsamma privatintresset. Tal. varnade tjänarinnorna för särskilt de nya s. k. "Hemsköterskebyråerna". I övrigt sammanfattas föredragets olika punkter i följande uttalande, som enhälligt antogs av de närvarande:

Den kommunala platsförmedlingens stora fördelar framför den privata kommissionsverksamheten äro påtagliga och kunna bliva det i ännu högre grad i den mån allt flera taga densamma i anspråk. Ett önskemål för oss tjänarinnor och ett stort framsteg för den kommunala platsförmedlingen i konkurrensen med den enskilda, vore upprättande av ett antal filialkontor, fördelade på de olika stadsdelarna samt med expeditionstiderna så ordnade att de sammanfalla med de tider då en tjänarinna kan disponera över sin tid.

De platssökande tjänarinnornas tid är nämligen så strängt begränsad, att de till följd av den långa väntetiden å arbetsförmedlingen föredraga att anlita närmast belägna platsbyrå, trots att de där få erlagga ett för deras förhållande stort vederlag i klingande mynt, mången gång för en plats, i vilken de ej kunna kvarstanna.

Vi tillåta oss också fästa uppmärksamheten på en ny företeelse på förmedlingsverksamhetens område, nämligen de så kallade Hemsköterskebyråerna. Här tillämpas det systemet att kommissionären uppträder som arbetsgivare och anställer de arbetssökande, som sedan utsändas till de olika platserna, varest de skola utföra arbete, icke under ledning av kommissionären, utan under den som gjort beställningen hos kommissionären. Av den betalning, som erhålles för detta arbete tillgodogör sig kommissionären en provision, varierande mellan 10 till 20 procent.

Alltså, medan den äldre kategorin av kommissionärer nöja sig med att i ett för allt taga en viss procent av lönen som ersättning för sina besvär, så bedriver den senare kategorin ett utsugningssystem under hela den tid, som den arbetande innehar plats för hemsköterskebyråns räkning.

Med ovanstående hava vi velat fästa vederbörandes uppmärksamhet på den privata kommissionsverksamhetens hänsynslösa profiterande på fattiga tjänstsökande. En lagstadgad taxa, som reglerar det nu godtyckliga systemet, är ett oavvisligt krav från vår sida och vilja vi uttala den förhoppningen att tjänarinnornas synpunkter måtte få göra sig gällande vid utarbetandet av en sådan taxa.

Slutligen uttalar mötet en enträgen maning till tjänarinnorna att begagna sig av den avgiftsfria kommunala arbetsförmedlingen och framför allt att ej som hemsköterskor låta andra tillgodogöra sig en avsevärd del av den lön, som ni genom edert arbete så väl förtjänat.

Den omläggning av det husliga arbetet, som på sina håll eftersträvas, bör ske på ett mera vidsynt och humant sätt än vad det privata vinningslystna initiativet kan åstadkomma.

Ordf. Hanna Grönvall kungjorde att föreningen från och med den 1 nov. kallar sig: Föreningen för h e m b i t r ä d e n. Beslutet har föregåtts av en livlig diskussion såväl inom som utom föreningen, även i pressen. Våra kolleger i Danmark och Finland ha även tidigare bytt namn på sina resp. organisationer. Vi vilja med detta söka arbeta bort namnen: piga och jungfru.

16 nya medlemmar anslöto sig till den gamla föreningen med det nya namnet.

Ellen Vidström.

Minnen från blåbärskampanjen.

Bärplockerska i utrustning.

Det var en tämligen representativ samling kvinnor, som rörde sig i Centralbangårdens väntsal på aftonen den 2 aug., då den första kontingenten bärplockelser avreste till Norrland. En och annan från de högre skikten ståtade med rosor på bröstet — nå, man skulle ju i en del fall ut för att gå något så sensationellt till mötes som att göra ett ansträngande och nyttigt dagsverke. Jag blev i sista stund beordrad över till en annan grupp — en blick på min charmanta efterträderska i vit strandkofta och skära rosor i skärpet sade mig att det ej var lönt att resonera. Ett hjärtligt handslag åt kamraterna och så in i vimlet på spaning efter den nya gruppen. Dess medlemmar befunnos höra hemma i skilda delar av landet; endast en infödd stockholmska och denna lyckligtvis ej av det spröda slaget, som får blåsor på fötterna av att gå en halv mil.

Resan upp tog ett dygn, de sista 3 timmarna på båt över Flåsjöns kristallklara vatten. Vår bestämmelseort var Alanäset, en rätt stor kyrkby med förtjusande vackert läge å ett i sjön utskjutande näs. Här hade vi fått logi i den största gården, där ett rymligt rum och dito kök var ställt till vårt förfogande. För dessa, jämte fri vedbrand och lyse, betalades 3 kr. pr person för hela tiden, ett billigt pris. Lördagen och söndagen använde vi till att göra oss hemmastädda på platsen. På lördagskvällen samlades ungdomen till ring lekar å en stor vall och det sjöngs med lust och kläm de gamla enkla låtarna från farfars tid.

(Forts. å sid. 10.)

Telefonisterna organisera sig.

Den sedan länge bebådade organisationen bland landets telefonister tyckes äntligen vara på väg uppåt igen. Telegraf- och Telefonmannaförbundet, vilket den senaste tiden sysslat med denna fråga, hade genom en kommitté inbjudit Stockholmstelefonisterna till möte i och för bildandet av egen fackförening.

Den första lokala organisationen hade redan förut bildats i Sundsvall och förbundsstyrelsen väntar när som helst att telefonisterna i ett flertal av de större städerna skola följa exemplet.

Sorgligt att säga hade en del arbetarhustrur förbjudit sina vid Riks anställda döttrar att närvara vid mötet. En så skandalös liknöjdhet för organisationssträvandena skulle man knappast kunna tilltro någon i vår tid!

Till mötet, som var utlyst att hållas i C-salen, hade infunnit sig ett så stort antal telefonister från både Riks och Stockholmstelefon, att man tvingades i hast hyra Viktoriasalen för att förhindra att åtskilliga hundratal mötesdeltagare skulle få återvända med oförrättat ärende. Man beslöt sig för att hålla möte med rikstelefonisterna i C-salen, medan Stockholmskollegerna finngo bege sig till Viktoriasalen.

Å båda mötena talade fru Ruth Gustafson, vilken i ett med stort intresse åhört föredrag betonade nödvändigheten av obrottslig sammanhållning inom organisationens leder.

Tal. började sitt föredrag med att påvisa, hur de olidliga samhällsförhållandena fört fram organisationssträvandena bland de manliga kroppsarbetarna. Arbetarrörelsens kamp för sina medlemmars ekonomiska och moraliska höjande har nu lämnat så stora resultat att man på arbetsgivarehåll tvingats att erkänna organisationens ofantliga betydelse.

Industrialismen har även drivit kvinnorna in på arbetsmarknaden såsom löntagare i fabriker och verkstäder. Männena ha sökt skingra kvinnornas gränslösa liknöjdhet för sin egen sak. Nu gäller det dock att taga saken i egna händer och visa att talet om "högfärdiga telefonister" som totalt slöat till för allt vad organisation heter, är obefogat.

Tal. framhöll vidare de ofantligt stora krav, som från allmänhetens sida ständigt ställas på denna yrkesgrupp, vilken dock ej belönats med löner, som bevisa att man ännu på arbetsgivarehåll insett det berättigade i kravet på bättre löneförhållanden. Tal. framhöll slutligen att arbetarrörelsen nu vuxit sig så stark att man på ansvarigt håll ej längre kan förneka föreningsrätten.

Härefter beslöts enhälligt att bilda en telefonisternas fackförening.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan **33**
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billiga bestämda priser.

Obs! Beställningsavdelningen.

På måndagen börjades arbetet. Det var till en början blott något över en halv mil till blåbären, men efterhand som vi plockade upp bären kommo vi allt längre bort. De sista dagarna gingo vi två mil och längre innan vi hittade några bär. Somliga dagar hittade vi inga bär alls. Antingen fanns ej buskar eller hade angränsande grupper gjort strandhugg in på vårt område. Den sista veckan hittade vi ej ett bär hur långt vi än vandrade.

Terrängen var å långa sträckor den mest oländiga, nämligen myrmark. De första dagarna gingo vi också gång på gång ner i dyn. Vi voro ju inte vana vid att marken försvann under fötterna. På tredje dagen fastnade jag i en dylik myr och när jag äntligen kom loss hade min ena sko stannat kvar i underjorden och när den efter ivriga dragningar återfanns var den i ett så uppsluppet tillstånd, att byskomakaren inte trodde sig om att kunna göra "folk" av den. Det var således att skriva hem efter ett par andra skor — söndagsstassen skulle jag ju spara. I fyra dagar gick jag barfota, ett rov för myriader "knott", småmygg, som ändrade om våra ben till de underbaraste knippen blågredelina leksaksballonger. För att få någon lisa undan dessa plågoandar lindade vi in benen i papper, innan vi togo strumporna på. Vi fingo dessutom från någon samarit en slags salva, vars lukt skulle fördriva myggen; att den var utmärkt bra att hålla folk på avstånd med är säkert.

När vi plockat våra korgar fulla återstod det svåraste arbetet: att forsla bären hem. Värst var myrmarken. Den var sju resor värre än de stenigaste backar. Högt med ris och bråte täckte marken å milslånga sträckor. Vi hade av byfolket fått varning för de bottenlösaste myrarna, men då vi ibland inte visste var vi befunno oss gick det blott långsamt hemåt. Riktigt vilse kunde vi aldrig gå. Från höjderna syntes sjön och dit skulle vi. Voro vi långt från hemmet då vi kommo till denna lånade vi oss en båt och rodde hem. Aldrig nekade man oss båt, ej heller togs någon betalning för lånet. Vid ett dylikt tillfälle befanns det att båten redan när vi lade ut tog in så mycket vatten, att vi höllo på att sjunka blott några meter från stranden. Det var att ro tillbaka och vända botten upp för att om möjligt utgrunda orsaken till haveriet. Det befanns då att ena bottenpluggen ramlat ur. Efter åtskilligt letande hittades den i sanden, där båten legat förtöjd. Skadan botades och så bar det åter ut till havs i förlitande på att vår Herre är de dårars förmyndare. En av våra flickor var kapten och styrman och förste

roddare men så var hon också från skärgården och kunde sköta ett par åror, som den styvaste skärkarl.

Ett av mina starkaste intryck från de stora avståndens land var när några av oss gjorde en fyradagars utflykt till en långt bort belägen fäbodstuga. Här var för resten det enda ställe, där vi sågo "blått" av bär. Här plockade jag på tre timmar 24 kg.

Här uppe sågo vi en morgon — om det var en hägring eller luften var så genomskinlig vet jag ej — ett trettio mil långt bort beläget fjäll med snö på toppen. Det syntes blott någon gång och endast några timmar på morgonen. På första kvällen, när vi voro däruppe, skulle fäbodstinta lära oss att "kåka". Vi hade trott att "kåkning" skedde medelst något blåsinstrument, men fingo reda på att den sjöngs, ett slags signalsystem med olika låtar. Min stämma var en hel oktav för låg för en grann "kåkning" och mina försök framkallade stormande munterhet bland karlarna inne i stugan. När dessa kommo ut blev det de ståtligaste "kåknigar" av, som säkert hördes åtskillig väg i den stilla kvällen. Sedan satte vi oss till ro på trappan och sågo hur dimmorna kommo smygande allt närmare, medan "berättaren", en gammal man, förtäljde om "skogsråa, som locke pojken med trollmat", och många andra historier, tills vi tyckte att skymningen var full av trolltyg och vi drogo oss in i stugan och kröpa ihop i höet. Men vi kunde inte sova och så började berättaren på nytt från sitt hörn, men i en gladare tonart och det skrattades och pratades till långt in på sena natten.

PARAMINT
PASTILLER
FÖRORDAS AV LÄKARE.
vid sjukdomar i munhåla och svalg
Effektivt skydd mot smitta vid
epidemier. FLASKOR OM 50 ST. KR. 1.25
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

Fäbodarna bestå av två rum, ett större, med en enkel men pryddig inredning: tapeter på väggarna, mattor på golvet, blommor i fönstren. Mången industriarbetare i staden har ej så stor komfort. (Kanske är det "den kvinnliga handen", som gör att säterstugan verkar så hemtrevlig; skogsarbetarens blockhus var även med den mest prudentliga ordning, blott ett rum där man åt och sov.) I lilla rummet förvarades ost, smör, mjölk, bunkar och fat o. s. v. I storstugan, som aldrig låstes om dagen, stod på ett bord framsatt bröd, smör och ost för den vandrare, som trött och hungrig kom till stället. En i sanning hög grad av gästvänlighet, som vi sör-länningar knappast vågade pröva.

Efter vi äro inne på kapitlet mat: det var det sorglustigaste av Norrlandsresan. Folkhushållningskommissionen hade ju sänt varje grupp mat, beräknad för fyra veckor. Den räckte ej mer än till hälften, fast vi på dagen ej togo annan matsäck än en halv kaka spisbröd vardera. Smör och mjölk fanns på platsen, hade vi fått besked om. På gården där vi bodde fingo vi köpa ett kilo smör pr vecka. Deras fäbodor voro cirka en och en halv mil borta. Vi kunde sålunda ej rimligen begära att varje dag få mjölk till stället. Det var karlarnas göra att forsla hem mjölken. I en träställning fäst över axlarna sattes mjölkhämtaren, och sedan bar man på detta sätt mjölken hem.

De sista fjorton dagarna fingo vi använda kvällarna till spaningsfärder efter mat till den påföljande dagen. Och hade vi då riktigt haft lyckan med oss, så kanske matmam-

Vi rekommendera här- med vårt första klass **DAM-SKRÄDDERI** och DAMKONFEKTION.

FINA och VÄLGJORDA **BARN-KLÄDER** i alla storlekar för flickor och gossar.

FULLSTÄNDIG BARNEKIPERING.

Prima, reella varor.

Billiga, bestämda priser.

Paul U. Bergström

72 och 74 DROTTNINGGATAN.

ALLMÄNNA SPARBANKEN

Högsta gällande ränta.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmanliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR,**

Vasagatan 2, STOCKHOLM.

Putspulvret

som gör underverk

heter

Röda Björn!

"Böj vidjan medan hon är grön..." Lär barnen som små att alltid använda *Lazarol* Tand-Crème (i stora tuber å 75 öre), så de bibehålla sina tänder friska in i sena ålderdomen.

ma bestod oss med kvällsmat: färsk potatis med salt till. Sill fanns ej på orten. Det fanns säkert ej ett ställe på ganska stor omkrets, som vi ej besökte, såväl grevens gods som lappstugan. Vi knackade på hos kyrkoherden såväl som i fäbodas och timmerkojor med samma glada oförsynthet när vi voro i trångmål. Sakkunniga kokkonstnärer, som tillvaratogo gudsgåvorna i köket, saknade gruppen ej. Mycket i matväg fingo vi i presenter från befolkningen och det som vi betaldade till rimligt pris.

Söndagarna användes till utflykter i båt eller till fots i omgivningarna, varvid vi inte saknade vägvisare. Ungdomarna kände traktens sevärdheter på många mils omkrets, något som inte alltid är fallet. På kvällen var det dans och lekar i en rymlig paviljong, av byfolket gemensamt uppförd.

En dag under sista veckan besökte ett par av oss "Djupa Dalen", en långt bort från byn belägen, blott några meter bred men flera kilometer lång klyfta, på vars botten en klar bäck sökte sig fram över nästan svarta rullstenar. På trapplika stigar fick man krypa upp och ned på de nästan lodräta sidorna, som voro överväxta med blåbärsris och fjällflora och högst uppe kantades av ståtliga granar. Inte ens en skymt av Åreskutas majestät framkallade den högtidsstämning, som detta minne från vår jord i uppror.

Någon ekonomisk vinst av härplockningen hade vår grupp ej. Skulle vi räkna skoslitning och utrustning bleve det tvärtom att notera ett stort minus. Då vi emellertid reste

Arbetareringens Bank

Grundad 1883 :: STOCKHOLM.

Huvudkontor
Kornhamnstorg 61.

Kassafack fr. 5 kr. pr år vid samtl. kontor

AVDELNINGSKONTOR:
Kungsgat. 60, Norrlandsgat.
2, Humlegårdsgat. 7. - Ny-
näshamn. - Eskilstuna.
Söderhamn.

Aktiebolaget Nya Banken

Emottager insättningar till högsta gällande ränta.

Soc.-dem. kvinnornas centralstyrelse:

Ordf.: Fru Anna Sterky, Barnhusg. 16,
1 tr. A. T. 72 90.

Korresp. sekr.: Fru Agda Östlund, Upp-
landsgatan 61, 4 tr. A. T. Vasa 20 86.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 2:a måndagen
i månaden kl. 8 e. m. å Bryggeriarb.-förb
exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp.
fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm.
tel. 286 58.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ordinarie möte 2:dra måndagen i måna-
den kl. 8 e. m. å Folkets Hus' C-sal.

Styrelsen.

Eskilstuna kvinnoklubb avhåller or-
dinarie möten 1:sta måndagen i varje månad
kl. 3.30 e. m. i Folkets Hus, rum nr 4.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb
avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje mån-
dagen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya
Folkets Hus.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-
gen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl.
8,30 e. m.

Styrelsen.

**Malmbergets soc.-dem. kvinno-
klubb** avhåller ordinarie möte andra och sista
måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening
avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i
varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli
och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Åhus soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ord. möte 2:dra måndagen i månaden
kl. 1/2 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb
(soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde
1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i
lokalen 3 tr. Södra Folkets Hus.

Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, III,
Stockholm.

Styrelsen.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)
avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i
varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Birgittadagen.

Kvinnornas rösträttsdag 1917 blev i
Stockholm ett imponerande möte med
utmärkta föredrag av d:r Lydia Wahl-
ström och författarinnan Elin Wägner.

Följande resolution antogs:

Hem och kök.

Så heter en utställning, som f. n. pågår i
Stockholm och som är meningen skall bli en
hjälpreda mot dyrtiden, anordnad som den
är av "Föreningen för rationell hushåll-
ning".

För alla dem, som i dessa tider stå mer el-
ler mindre rädlösa inför dyrtidsproblemens
svårloshet, kommer denna utställning med
svar på många undrande frågor och med råd
och upplysningar, avsedda att lätta litet på
de alltför tunga bördor, som husmödrarna i
hem med begränsade inkomster nu ha att
bära på.

med i avsikten att förena det nyttiga med
det nöjsamma under en semestermånad, är det
med ogrumlad glädje vi dra oss till minnes
dessa härliga veckor vid skog och sjö bland
en befolkning, för vars gästvänlighet jag ej
kan finna ord nog varma.

V a n d a.

Svenska kvinnor, samlade till möte
Birgittadagen 1917 i Stockholm, uttala
sin djupa harm över första kammarens
vägran vid innevarande års riksdag att
godkänna ens en begränsad lösning av
kvinnornas rösträttsfråga. Riksdagen
har tidigare begärt bevis på att kvin-
norna verkligen önskade medbestäm-
manderätt i landets angelägenheter;
kvinnorna svarade med massopinions-
yttringen 1914. Riksdagen begärde en
sådant utredning 1911. Samtliga andra
nordiska länder ha givit sina kvinnor
rösträtt och valbarhet; under krigsåren
ha i Förenta staterna kvinnor i 7 nya
stater erhållit rösträtt vid presidentva-
len; 6 stater i Kanada ha givit kvin-
norna full politisk rösträtt; i Österrike
och Ungern förberedes reformens upp-
tagande å respektive regeringars för-
fattningsprogram; i England, Ryssland
och Holland står frågan inför sin ome-
delbara lösning.

I Sverige är denna fråga minst lika
mogen för sin lösning som i dessa län-
der; vi begära att den antages såsom vi-
lande redan vid nästa riksdag, så att
Sveriges kvinnor icke längre behöva
vänta på denna gärd av rättvisa.

Södra K. F. U. K:s LOTTERI

till förmån för Stockholms Södra Kristliga Förenings av Unga Kvinnor sociala verksamhet, som bl. a. omfattar Husmoders- och Tjänarinneskolor, ett Kvinnornas kök för billig mat-
---servering och Nödhjälpsverkstad för arbetslösa kvinnor---

LOTTERIETS FÖRESTÅNDARE: A. von HOFSTEN.

Högsta vinsten:

Två hästar med vagn o. selar från Stockholms Ridinstitut.

Värde Kr. **8,000**

2:dra vinsten:

En utstyrelse bestående av: silver, linne, mattor, kristall- och porslinservis jämte armatur.

Värde Kr. **6,500**

3:e vinsten:

En förmaksmöbel av polerad mahogny, klädd med siden och bestående av: 1 soffa, 1 bord, 2 fåtöljer, 4 stolar, 1 spegel och 1 byrå.

Värde Kr. **4,000**

4:e vinsten:

Ett hängsmycke.

Värde Kr. **2,800**

5:o vinsten:

Damrumsmöbel, lackerad, klädd med cretonne, bestående av: 1 soffa, 1 bord, 2 fåtöljer, 4 stolar, 2 taburetter och 1 sekretär av mahogny.

Värde Kr. **2,525**

6:e vinsten:

En sportstuga efter ritning av arkitekten O. Odel.

Värde Kr. **2,000**

7:e vinsten:

En motorcykel.

Värde Kr. **1,750**

8:e vinsten:

En sälbisampäls.

Värde Kr. **1,300**

9:e vinsten:

Ett pianino, från Bergqvist & Nilsson.

Värde Kr. **1,300**

10:e vinsten:

En tavla av konstnären Per Ekström.

Värde Kr. **1,000**

Vinsternas

antal är **7,500**

Samlade vinstvärdet utgör

minst Kr. **85,000**

Dragningen sker senast den 31 December 1917

Lotter kunna rekv. från

SÖDRA K. F. U. K. LOTTERIET
Sturegatan 13, Stockholm.

Lotterna sändas pr postförskott i den ordning rekvisitionerna inkomma. Pris pr lottsedel 2 kr. 10 öre (stämpel) jämte kostnad för porto och dragningslista.
Rekvisitionerna märkas med M. 7.

Besök Lotteriets utställning, Birger Jarlsgatan, Stockholm

ÖSMO-LOTTERIET

till förmån för Stockholms Folkskollärarynnors Husmoderskola.

15,000 VINSTER.

Var 7:de lott vinner.

Sammanlagt vinstvärde 110,000 kr.

Pris pr lott 2 kronor

(+ 10 öre för stämpel).

Endast svenska varor.

Dragning senast dec. 1917.

HUVUDVINSTER:

	Värde Kr.		Värde Kr.
1. Lantegendomen Karö i trakten av Dannemora, om 21 tld åker och äng, 33 1/2 tld skogs- och hagmark, avverkningsbar ståndskog till värde av ca kronor 3,000: —. Corps de logis om 4 rum och kök, talrika andra byggnader m. m.	8,000: —	5. Antik klaffbyrå, valnöt med inläggningar	2,000: —
2. »Lillstugan», vinterbonad villa om 3 rum och kök, uthus m. m. & fri- och egen grund vid Tuagelsta jvgst.	7,500: —	6. Motorcykel från Huskvarna	1,975: —
3. Möblemang till 3 rum från Nord. Komp.	5,000: —	7. Sängkammarmöbel, polerad björk	1,400: —
4. Sportstuga om 2 rum o. kök, ritad av arkitekt Odel	3,000: —	8. Antikt skåp, alm, jakaranda och valnöt	1,200: —
		9. Tennsamling med hyllor	1,000: —
		10. »Senta», byst i marmor av John Runer	1,000: —
		11. Dampäls, bisam med besättning och muff av bäver	900: —
		12. Juvelring, safir, briljanter och platina	850: —

Insänd rekvisition, märkt M. 3, adress Ösmo-Lotteriet, Artillerigatan 60, Stockholm, varefter lotter sändas mot postförskott för lotterna å Kr. 2:10 pr lott jämte kostnad för porto och dragningslista. Dragningslistan, som utkommer 2 & 3 veckor efter dragningen, tillställas utan särskild begäran envar, som köpt lott direkt från huvudkontoret.

ÖSMO-LOTTERIET